

Droga do stowarzyszenia

Początki ruchu intelektualno-etycznego, z którego wyrósł Ogólnopolski Klub Szkół Staszicowskich, sięgają połowy lat 80. XX wieku. Wiązą się one nierozdzielnie z działalnością byłego Instytutu Kształcenia Zawodowego i jego ówczesnego dyrektora prof. dra hab. Stanisława Kaczora. Ten ruch rodził się w trakcie organizowanych przez Instytut corocznych spotkań nauczycieli-praktyków z przedstawicielami nauki. Seminaria Instytutu Kształcenia Zawodowego były w tamtych latach dla wielu nauczycieli i dyrektorów szkół, zwłaszcza ze środowisk wiejskich i małomiasteczkowych, jedyną okazją do twórczej i otwartej dyskusji pedagogicznej, a także do wymiany doświadczeń i popularyzowania indywidualnych osiągnięć.

W kwietniu 1986 roku w Zespole Szkół Ekonomicznych nr 2 im. Stanisława Staszica w Szczecinie odbyło się kolejne seminarium Instytutu Kształcenia Zawodowego, które było poświęcone problematyce celów wychowania oraz ich realizacji w ówczesnych warunkach społeczno-gospodarczych i politycznych. W seminarium uczestniczyli nauczyciele i dyrektorzy szkół zawodowych z różnych regionów Polski. Czas historyczny i ówczesne warunki pracy szkół sprawiły, iż uczestnicy szczecińskiego spotkania szczególnie mocno akcentowali pilną potrzebę nowego spojrzenia na cele i formy procesu wychowania. Podkreślali także potrzebę upowszechniania i rozwijania w środowisku szkół zawodowych idei wzajemnej pomocy i współdziałania w realizacji celów wychowawczych. Jednym z wniosków przyjętych w trakcie szczecińskiego seminarium (dziś można powiedzieć o nim jako o wniosku o randze wręcz historycznej) był ten, aby kolejne seminarium poświęcić problematyce form i metod pracy wychowawczej z wykorzystaniem postaci patrona szkoły. Organizacji takiego spotkania podjął się ówczesny Zespół Szkół Zawodowych Odlewni Żeliwa „Stąporków” w Stąporkowie, chcąc tym samym uczcić 10-lecie nadania szkole imienia Stanisława Staszica. Dzięki pomocy Instytutu Kształcenia Zawodowego spotkaniu nadano charakter ogólnopolskiego sympozjum na temat: „Rola patrona szkoły w kształtowaniu osobowości uczniów”. Do udziału w sympozjum zaproszono szkoły zawodowe z całego kraju (noszące w tym czasie imię Stanisława Staszica).

W stąporkowskim sympozjum (4-5 maja 1987), zapoczątkowującym w sensie formalnym rozwijający się do dziś ruch pedagogiczno-społeczny w szkołach staszicowskich, uczestniczyli przedstawiciele kierownictwa i rad pedagogicznych szkół zawodowych noszących imię Stanisława Staszica w Szczecinie, Małkini, Białymstoku, Opolu, Siedlcach, Kielcach, Kłaninie, Zawierciu, Brzegu, Gubinie, Chorzowie, Krośnie, Lidzbarku Warmińskim, Płońsku, Nowym Targu, Ząbkowicach Śląskich oraz Stąporkowie. W tym pierwszym ogólnopolskim sympozjum szkół staszicowskich uczestniczyli pośrednio, przekazując deklaracje uczestnictwa i referaty, także przedstawiciele szkół zawodowych noszących imię Stanisława Staszica w Krajence, Pile, Sosnowcu, Słupsku, Kamieniu Pomorskim oraz Bydgoszczy.

Z perspektywy czasu i przemian, jakie dokonały się po roku 1989 także w obszarze edukacji, można dzisiaj z przekonaniem stwierdzić, że stąporkowskie sympozjum stało się początkiem tworzenia czegoś na kształt oddolnego ruchu współpracy oraz wzajemnej pomocy nauczycieli i dyrektorów szkół mających Stanisława Staszica za swojego patrona. Wiele wskazuje na to, że sympozjum to przyczyniało się w istotny sposób do pobudzenia i rozszerzania ruchu nowatorstwa pedagogicznego w sferze wychowawczej, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki uspołecznienia szkoły zawodowej, wychowania patriotycznego młodzieży oraz wychowania do demokracji, samorządności i gospodarności. Przyczyniło się także do zapoczątkowania ruchu swoistej samopomocy pedagogicznej, głównie poprzez upowszechnianie doświadczeń i efektów innowacji pedagogicznych.

Cennym efektem stąporkowskiego spotkania było stworzenie ram do przyszłej współpracy i współdziałania szkół w zakresie organizacji wycieczek szkolnych, wspólnych imprez sportowych, wymiany doświadczeń samorządów uczniowskich, turystyki wakacyjnej

uczniów i nauczycieli itp. Nie można także zapominać o tym, że sympozjum otworzyło drogę do bilateralnej współpracy wielu szkół w odległych regionach kraju, a nauczycielom i uczniom z małych ośrodków dało szansę promocji swoich osiągnięć na forum krajowym.

Spektakularnym organizacyjnym osiągnięciem pierwszego ogólnopolskiego spotkania przedstawicieli kierownictwa i rad pedagogicznych szkół zawodowych noszących imię Stanisława Staszica była jednomyślnie wyrażona wola powołania Ogólnopolskiego Klubu Szkół Staszicowskich. Klub miał stać się organizacyjną platformą współpracy i współdziałania kierownictwa, nauczycieli i samorządów uczniowskich szkół biorących udział w sympozjum oraz tych, które zgłosiły bądź zgłoszą w przyszłości zainteresowanie taką współpracą.

Dla urzeczywistnienia tego zamysłu powołana została grupa inicjatywna w składzie: Bronisław Bury (Stąporków), Wiesław Czermak (Lidzbark Warmiński), Tadeusz Jakubowski (Siedlce) i Marian Kordykiewicz (Małkinia). Grupa ta, pracująca pod przewodnictwem Bronisława Burego, miała za zadanie (korzystając z pomocy Instytutu Kształcenia Zawodowego) opracowanie projektów niezbędnych dokumentów dla sądu rejestracyjnego oraz zorganizowanie kolejnego sympozjum w celu przyjęcia programu działania klubu.

Drugie ogólnopolskie sympozjum odbyło się w dniach 2-3 maja 1988 roku w Zespole Szkół Zawodowych im. Stanisława Staszica w Małkini. W sympozjum tym uczestniczyli przedstawiciele 30 szkół z całego kraju oraz liczne grono rodziców, uczniów i zaproszonych przez gospodarzy gości. Temat sympozjum: „Problemy społecznienia szkoły zawodowej” okazał się szczególnie interesujący, zwłaszcza dla uczestniczącej w nim młodzieży i rodziców. Jednym z postanowień sympozjum w Małkini było formalne powołanie Ogólnopolskiego Klubu Szkół Staszicowskich oraz wybór jego władz w składzie: Bronisław Bury (Stąporków) – prezes klubu, Ewa Gierasimowicz (Białystok), Elżbieta Marszałek (Szczecin), Tadeusz Jakubowski (Siedlce) i Jan Pietrzak (Małkinia). Sympozjum upoważniło prezesa i zarząd do podjęcia wymaganych prawem czynności zmierzających do rejestracji sądowej klubu jako stowarzyszenia o zasięgu ogólnopolskim, jednakże już wkrótce okazało się, że ówczesne przepisy oraz praktyka administracyjna w sprawach rejestracji stowarzyszeń nie pozwolą na rychłe wypełnienie woli uczestników spotkania w Małkini.

Wobec braku finansowych możliwości zlecenia prawnikowi prowadzenia spraw rejestracyjnych (przygotowanie projektu statutu i liczne uzgodnienia w wyspecjalizowanym w sprawach rejestracyjnych stołecznym urzędzie), sprawy te prowadził osobiście prezes klubu. Warto w tym miejscu jako ciekawostkę przypomnieć losy samej nazwy stowarzyszenia: „Towarzystwo Przyjaciół Szkół Staszicowskich”. Pierwotnie miała to być nazwa „Klub Staszicowski”, „Towarzystwo Staszicowskie” albo „Towarzystwo Szkół Staszicowskich”. Żadna z wymienionych nazw nie została jednak zaakceptowana przez ówczesny urząd stołeczny opiniujący wnioski o rejestrację stowarzyszenia. Odmowę zaakceptowania proponowanych nazw uzasadniono tym, że nie kojarzą się one dostatecznie silnie z osobami fizycznymi jako członkami stowarzyszenia, a raczej z osobami prawnymi (tj. szkołami). Ponieważ bez zgody wspomnianego urzędu nie mogło być mowy o zarejestrowaniu stowarzyszenia w sądzie, przyjęta została propozycja „kompromisowa” (jak ją nazwał urzędnik akceptujący projekt statutu) – „Towarzystwo Przyjaciół Szkół Staszicowskich”. Zawarcie w nazwie słowa „Przyjaciół” miało podkreślać, że członkami stowarzyszenia będą przede wszystkim osoby fizyczne (uczniowie i nauczyciele), a nie osoby prawne (szkoły).

Przyjęcie (z konieczności) powyższej nazwy oznaczało w praktyce, że Ogólnopolski Klub Szkół Staszicowskich nie może być samodzielną strukturą organizacyjną, a jedynie podstawową i wiodącą formą statutowej działalności Towarzystwa Przyjaciół Szkół Staszicowskich. W środowisku szkół klubowych nazwy Ogólnopolski Klub Szkół Staszicowskich i Towarzystwo Przyjaciół Szkół Staszicowskich od momentu rejestracji stowarzyszenia po dzień dzisiejszy używane są zamiennie, przy czym nazwa Ogólnopolski

Klub Szkół Staszycowskich postrzegana jest jako zdecydowanie bardziej oddająca istotę naszego stowarzyszenia.

Starania o nadanie „ruchowi intelektualno-etycznemu szkół i społeczności staszycowskich” – jak to określił prof. dr hab. Stanisław Kaczor w przedmowie do biuletynu wydanego z okazji 10-lecia klubu – statusu stowarzyszenia zakończyło się w dniu 23 lutego 1990 roku postanowieniem VIII Wydziału Cywilnego Rejestracji Związków Zawodowych i Stowarzyszeń Sądu Wojewódzkiego w Warszawie.

W dniu rejestracji stowarzyszenie liczyło 30 członków-założycieli. Byli nimi: Regina Bednarek (Tomaszów Mazowiecki), Eugeniusz Białek (Nidzica), Czesława Biernacka (Płońsk), Jadwiga Blinder (Szczecin), Bronisław Bury (Stąporków), Urszula Cwirlej (Szamotuły), Ewa Gierasimowicz (Białystok), Tadeusz Jakubowski (Siedlce), Danuta Jakubiec (Piła), Tadeusz Jasonek (Czechowice-Dziedzice), Henryk Kaczmarek (Orneta), prof. Stanisław Kaczor (Warszawa), Anna Krawczyk (Kielce), Artur Kumela (Nowy Targ), Elżbieta Marszałek (Szczecin), Janina Mańczak (Kamień Pomorski), Mirosława Meysner (Nowy Tomyśl), Bolesław Moszczyński (Brzeg), Elżbieta Okalewska (Małkinia), Grażyna Patolska-Woźniak (Krosno), Elżbieta Pieper (Kłanino), Jan Pietrzak (Małkinia), Wanda Raczyńska-Chromy (Wschowa), Benedykt Raczyński (Opole), Marianna Rogowska (Gubin), Krystyna Stempień (Kalisz), Krystyna Surowiec (Zawiercie), Danuta Szkudlara (Grybów), Irena Truszkowska (Białystok) i Stanisław Zubkowicz (Parzew).

Członkami wspierającymi stowarzyszenia w momencie rejestracji były następujące szkoły (odtąd oficjalnie tworzyły one Ogólnopolski Klub Szkół Staszycowskich): Zespół Szkół Odzieżowych w Białymstoku, Zespół Szkół Przemysłu Spożywczego w Brzegu, Zespół Szkół Technicznych w Czechowicach-Dziedzicach, Zespół Szkół Zawodowych w Grybowie, Zespół Szkół Zawodowych w Gubinie, Zespół Szkół Samochodowych w Kaliszu, Zespół Szkół Zawodowych w Kamieniu Pomorskim, Zespół Szkół Zawodowych FSS Polmo-SHL w Kielcach, Zespół Szkół Rolniczych w Kłaninie, Zespół Szkół Spożywczych w Krajence, Zespół Szkół Zawodowych w Krośnie, Zespół Szkół Zawodowych w Małkini, Zespół Szkół Zawodowych w Nidzicy, Zespół Szkół Mechanicznych w Nowym Targu, Zespół Szkół Zawodowych w Nowym Tomyślu, Zespół Szkół Zawodowych w Opolu, Zasadnicza Szkoła Zawodowa w Ornecie, Liceum Ekonomiczne w Otwocku, Zespół Szkół Zawodowych w Parzewie, Zespół Szkół Zawodowych PGNiG w Pile, Zespół Szkół Zawodowych nr 1 w Płońsku, Zespół Szkół Zawodowych nr 3 w Siedlcach, Zespół Szkół Zawodowych OŻS w Stąporkowie, Zespół Szkół Rolniczych w Szamotułach, Zespół Szkół Ekonomicznych nr 2 w Szczecinie, Zespół Szkół Zawodowych w Tomaszowie Mazowieckim, Zespół Szkół Zawodowych we Wschowej oraz Zespół Szkół Hutniczych w Zawierciu (podane nazwy szkół obowiązywały w roku 1990).

Główne formy działalności w latach 1990-2010

Rejestracja Towarzystwa Przyjaciół Szkół Staszycowskich otworzyła nowy rozdział w historii ruchu staszycowskiego w szkołach zawodowych. Kilkudziesięciosobowa grupa nauczycieli i dyrektorów szkół zawodowych noszących imię Stanisława Staszica, ludzi nierzadko zafascynowanych postacią patrona, ale przede wszystkim oddanych pracy wychowawczej z młodzieżą, uzyskała formalnoprawne możliwości współpracy przekraczającej granice nie tylko miejscowości, ale i województw. Klub jako stowarzyszenie dawał szansę na nawiązywanie nowych kontaktów, które w wielu przypadkach zaowocowały trwającą do dzisiaj dwu- i wielostronną wymianą turystyczną uczniów i nauczycieli oraz wspólnymi imprezami sportowymi. Działalność statutowa stowarzyszenia sprawiła, że uczniowie i nauczyciele szkół

zawodowych, w tamtych czasach nierzadko lokowani na „marginesie” szkolnictwa średniego, uzyskali forum, na którym mogli prezentować indywidualne osiągnięcia i nieprzeciętne uzdolnienia, nieustępujące osiągnięciom uczniów liceów ogólnokształcących. Dzisiaj, z perspektywy ponad 20 lat, można tym lepiej rozumieć, dlaczego w połowie lat 90. wśród współtwórców klubu nie było klimatu dla pełnego „otwarcia” stowarzyszenia na szkoły ogólnokształcące. Ten klimat był – jak się wydaje – swoistą reakcją obronną na niedocenianie intelektualnej siły i możliwości szkolnictwa zawodowego, był próbą swoistej izolacji w obawie przed zdominowaniem przez uczniów i nauczycieli liceów ogólnokształcących. Dzisiaj, na szczęście, problem ten nie istnieje, głównie za sprawą reformy ustroju szkolnego, a właściwie za sprawą konsekwencji pedagogicznych i organizacyjnych, jakie z tej reformy wynikają.

Od momentu rejestracji stowarzyszenia utrwaliły się dwie dominujące formy statutowej jego działalności: doroczne sympozja, mające także charakter walnych zgromadzeń członków TPSS oraz kolejne edycje Ogólnopolskiego Konkursu Wiedzy o Stanisławie Staszycu i Jego Epoce. Obok nich są takie formy działalności klubowej, jak spotkania przedstawicieli samorządów uczniowskich, konkursy twórczości artystycznej młodzieży szkół klubowych, cyklicznie odbywane turnieje sportowe, ogólnopolskie imprezy turystyczno-krajoznawcze itp. Podstawową inspiracją do działalności klubowej są niewątpliwie corocznie odbywane sympozja, a od roku 1994 także finały kolejnych edycji wspomnianego konkursu wiedzy o Stanisławie Staszycu. Organizatorami i gospodarzami tych spotkań są społeczności poszczególnych szkół klubowych. Rola zarządu i prezesa stowarzyszenia sprowadza się w zasadzie do organizacyjnego przygotowania części merytorycznej spotkania (przygotowanie tematyki i regulaminu kolejnej edycji konkursu, organizacja pracy jury, zapewnienie laureatom pamiątkowych dyplomów, medali, nagród rzeczowych itp.).

Doroczne sympozja i finały kolejnych edycji konkursu są każdorazowo dużymi wydarzeniami w życiu szkół – gospodarzy tych spotkań. Wieloletnie obserwacje wskazują na to, że organizacja spotkania klubowego jest bardzo często czynnikiem pogłębiającym integrację społeczności szkolnej ze środowiskiem lokalnym, w tym przede wszystkim z rodzicami oraz władzami samorządowymi. Do rzadkości należą takie spotkania, które przebiegają bez lokalnego echa, niejako na marginesie życia szkoły, miejscowości oraz zainteresowania władz samorządowych i oświatowych. Wydaje się przy tym, iż spotkania klubowe spełniają istotne funkcje nie tylko pedagogiczne: poczynając od aspektów prakseologicznych („ćwiczenie” w organizowaniu dużego spotkania przy minimalnych kosztach), poprzez aspekty wychowawcze (upowszechnianie wzorów i ideałów opartych na postaci patrona), aż po aspekty pragmatyczne (promocja indywidualnych osiągnięć uczniów i nauczycieli, promocja środowiska i jego walorów gospodarczych, turystycznych, kulturowych). Z perspektywy wielu lat aktywnego uczestnictwa w procesie przygotowania wspomnianych spotkań można z najgłębszym przekonaniem powiedzieć, że istotnym ich walorem wychowawczym bywa także droga dochodzenia do sukcesu, jakim jest interesujące, udane pod każdym względem sympozjum. Organizacja spotkań klubowych w większości szkół wyzwoliła wielkie pokłady pomysłowości, przedsiębiorczości i dobrze pojętego lokalnego patriotyzmu. Bywało – na szczęście sporadycznie – że szkoła organizująca sympozjum zostawała niejako „odkrywana” przez miejscowe władze, że spotkanie klubowe (jego organizacja, prezentowany dorobek szkoły – gospodarza, sposób promocji miasta i regionu) odmieniała zasadniczo relacje: szkoła – lokalne władze. Efekty takich „odkryć” były szczególnie odczuwane przez tych dyrektorów szkół, którym nie udawało się wcześniej zmienić utrwalonych w środowisku opinii o swojej placówce, bądź nie udawało się przekonać często zmieniających się lokalnych decydentów do autentycznego zainteresowania się jej problemami. Można z dużą dozą pewności stwierdzić, że dotychczasowe ogólnopolskie spotkania klubowe dobrze przysłużyły się budowie bądź pogłębianiu pozytywnych relacji: szkoła – rodzice – władze samorządowe.

W latach 1987-2010 Ogólnopolski Klub Szkół Staszicowskich (od roku 1990 klub szkół formalnie zrzeszonych w TPSS) zorganizował ponad 30 ogólnopolskich spotkań uczniów i nauczycieli ze wszystkich regionów kraju. Były to spotkania i imprezy o charakterze popularnonaukowym (wspomniane już sympozja i finały etapu centralnego kolejnych edycji konkursu wiedzy o patronie szkoły, konkursy twórczości artystycznej tematycznie związane z postacią Stanisława Staszica, konkursy dla nauczycieli na scenariusze zajęć edukacyjnych itp.), spotkania o charakterze sportowo-turystycznym (rajdy „szlakami Stanisława Staszica”, turnieje sportowe dla uczniów szkół klubowych, wycieczki krajoznawcze itp.) oraz inne spotkania integrujące społeczności szkół klubowych (seminaria nauczycielskie, spotkanie przedstawicieli samorządów uczniowskich, wakacyjna wymiana turystyczna uczniów i nauczycieli itp.). To tylko część dorobku stowarzyszenia i klubu. Głównym dorobkiem jest jednak to, co dobrego wydarzyło się w tym czasie w szkołach klubowych, co miało bezpośredni bądź pośredni związek z aktywnością tych szkół w zbiorowym staraniu się, by „być narodowi użytecznym”.

Stowarzyszenie w szkołach klubowych

W większości szkół klubowych istnieją izby pamięci bądź inne wyodrębnione miejsca z ekspozycjami staszycjanów i innych szkolnych pamiątek. Niektóre z nich mogą poszczycić się aktywnymi kołami i klubami TPSS, skupiającymi uczniów, nauczycieli a nawet absolwentów. W okresie przynależności do klubu wiele szkół wzbogaciło się w trwałe pamiątki związane z patronem: specjalne medale z podobiznami Stanisława Staszica, duże portrety, zestawy reprintów dzieł patrona, tablice pamiątkowe oraz miniaturowe i duże żeliwne odlewy popiersia Stanisława Staszica. Duże popiersia patrona są eksponowane jako pomniki na terenach szkół bądź w ich pobliżu (np. w Zgierzu, Stąporkowie, Radomsku, Parczewie, Kamieniu Pomorskim, Ciechanowie, Pińczowie, Włoszczowie i kilku innych). Pomniki takie powstaną wkrótce przy szkołach klubowych w Opocznie i Ciechocinku a podobne plany mają inne szkoły ostatnio zgłaszające akces do klubu (np. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Białobrzegach).

W latach 1987-2009 dwadzieścia szkół pełniło rolę gospodarzy ogólnopolskich spotkań klubowych: sympozjów, seminariów, sesji popularnonaukowych oraz finałów etapu centralnego ogólnopolskiego konkursu wiedzy o Stanisławie Staszicu. Takie spotkania odbyły się w Stąporkowie, Małkini, Brzegu, Siedlcach, Pile, Miętne, Kamieniu Pomorskim, Szczecinie, Kłaninie, Pińczowie, Słupsku, Krajence, Grybowie, Parczewie, Ciechocinku, Włoszczowie, Warszawie, Białymstoku, Szamotułach i Zgierzu. W 2010 roku gospodarzem ogólnopolskiego spotkania klubowego TPSS, a zarazem finału 17. edycji konkursu był Zespół Szkół – Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Stanisława Staszica w Kościelcu, jedna z najmłodszych szkół klubowych (obok Zespołu Szkół Zawodowych im. Stanisława Staszica w Kielcach, Zespołu Szkół im. Stanisława Staszica w Gąbinie, Zespołu Szkół Ekonomicznych im. Stanisława Staszica w Wołominie i Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. Stanisława Staszica w Białobrzegach).

Działalność stowarzyszeniową w szkołach klubowych cechuje naturalne różnicowanie, tak w czasie, jak też w jej natężeniu. Z obiektywnych powodów (przekształcenia strukturalne szkół, głębokie zmiany kadrowe) w niektórych szkołach działalność klubowa okresowo zanika by – nieraz po kilku latach – powrócić do normy. Są też szkoły klubowe, które w owym swoistym letargu trwają nadal, nie angażują się w działalność stowarzyszeniową ani też nie decydują się na formalne odejście z klubu. W latach 1999-2005, w okresie głębokich zmian w szkolnictwie, kilka szkół klubowych uległo likwidacji bądź takim przekształceniom, które uniemożliwiały działalność stowarzyszeniową (np. szkoły klubowe w Świątnikach, Kielcach, Gubinie, Brzegu).

Patrząc z perspektywy minionych ponad 20 lat istnienia TPSS i OKSS trzeba stwierdzić, że w naszej staszycowskiej rodzinie są szkoły szczególnie zasłużone w kształtowaniu i podtrzymywaniu działalności klubowej i stowarzyszeniowej. Są to nasze swoiste "lokomotywy" działalności statutowej Towarzystwa Przyjaciół Szkół Staszycowskich. Do tej grupy szkół klubowych należą szkoły w Stąporkowie, Miętne, Krajence, Warszawie, Zgierzu, Grybowie, Białymstoku, Białej Podlaskiej, Parczewie, Szczecinie, Radomsku, Pińczowie, Słupsku, Ciechocinku, Siedlcach, Ornece, Kutnie, Opocznie, Tomaszowie Mazowieckim, Zawierciu, Włoszczowie, Szamotułach, Kielcach, Radomiu, a ostatnio również w Kościelcu. Należy żywić nadzieję, że od 2011 roku do tej grupy dołączą także szkoły, które w ostatnich latach wyraźnie osłabiły swoją aktywność klubową.

Znaną i powszechnie akceptowaną przez szkoły klubowe formą działalności statutowej jest corocznie organizowany Ogólnopolski Konkurs Wiedzy o Stanisławie Staszycu i Jego Epoke. W momencie jego powoływania (1994) dominowało w stowarzyszeniu pragnienie, by w przyszłości konkurs ten przekształcić w kolejną ministerialną olimpiadę przedmiotową. Tak się jednak – na szczęście – nie stało. Konkurs jest imprezą wewnątrzklubową, maksymalnie odbiurokratyzowaną i ma charakter masowy. Podstawowym jego etapem jest etap szkolny, realizowany w większości szkół klubowych nierzadko z udziałem większości uczniów klas pierwszych i dużej grupy uczniów starszych klas.

Etap centralny konkursu gromadzi corocznie od 30 do 50 uczestników. Uczestnicy finału etapu centralnego są zarazem przedstawicielami młodzieży szkół klubowych i biorą aktywny udział w sympozjach na równi z nauczycielami. Formuła konkursu nie jest sztywna i zmienia się co kilka lat, a każda zmiana poprzedzana jest szeroką konsultacją z uczestniczącą w sympozjum młodzieżą. W ostatnich kilku latach, na wniosek młodzieży, finał etapu centralnego konkursu ma charakter dwustopniowy: eliminacje pisemne (test wiedzy o Stanisławie Staszycu na tle historii Polski i Europy XVIII i XIX wieku) oraz część ustna (oceniane przez jury i publiczność wystąpienia laureatów eliminacji pisemnych w dyskusjach plenarnych podczas sympozjów).

Począwszy od 16. edycji konkurs ma nową formułę i rozgrywany jest w dwóch kategoriach: jako konkurs indywidualny o tytuł „Mistrza” i „Wicemistrza wiedzy o patronie w roku szkolnym ...” oraz jako konkurs zespołowy, uczniowsko-nauczycielski, polegający na przygotowaniu pisemnej pracy konkursowej na jeden z przewidzianych na dany rok szkolny tematów.

W dotychczasowych 16 edycjach konkursu ujawniło się wiele autentycznych talentów, a ich laureaci są dzisiaj chlubą niejednej ze szkół klubowych. Warto zatem wymienić nazwiska choćby tylko tych, którzy latach 1994-2010 byli laureatami – zdobywcami pierwszego i drugiego miejsca w finałach etapu centralnego kolejnych edycji konkursu: 1994 – Marek Zubka (Siedlce) i Anna Lachowska (Stąporków); 1995 – Tomasz Krawczyk (Kalisz) i Katarzyna Wąsak (Siedlce); 1996 – Dorota Lisowska (Stąporków) i Dominik Grot (Stąporków); 1997 – Katarzyna Wąsak (Siedlce) i Damian Zolich (Czechowice-Dziedzice); 1998 – Anna Krajewska (Słupsk) i Aneta Głaszczka (Miętne); 1999 – Krzysztof Sorokoń (Słupsk) i Barbara Depa (Grudziądz); 2000 – Robert Deręgowski (Ciechocinek) i Anna Igielska (Grybów); 2001 – Anna Igielska (Grybów) i Magdalena Dębkowska (Białystok); 2002 – Aneta Kubik (Starachowice) i Anna Chojnacka (Ciechocinek); 2003 – Anna Pacek (Stąporków) i Anna Polakowska (Parczew); 2004 – Karolina Sienkiewicz (Ciechocinek) oraz Żaneta Gainska (Białystok) i Dorota Przybył (Słupsk); 2005 – ex aequo Tomasz Gawełek (Czechowice-Dziedzice) i Krzysztof Wrzecionowski (Stąporków) oraz Ewelina Pawluczuk (Biała Podlaska) i Katarzyna Urban (Białystok); 2006 – Monika Kosacka (Ciechocinek) i Anna Szumińska (Zgierz); 2007 – ex aequo Aleksandra Zasiłowicz (Szczecin), Sylwia Mazur (Pińczów) i Krzysztof Orczyk (Stąporków) oraz ex aequo Magdalena Łyś (Radomsko), Karolina Janiak (Kutno), Mariusz Groszczyk (Krajenka) i Mariusz Popiołek (Warszawa); 2008

– ex aequo Katarzyna Iskra (Krajenka) i Adam Pękala (Kutno) oraz ex aequo Anna Szpecińska (Radomsko) i Natalia Susoł (Białystok); 2009 – Weronika Kossar (Stąporków) – Mistrz wiedzy o patronie w roku szkolnym 2008/2009 oraz ex aequo Grzegorz Czerwiński (Nowy Targ), Marek Sygitowicz (Tomaszów Mazowiecki), Joanna Łaszczyk (Ciechocinek) i Natalia Susoł (Białystok) – Wicemistrzowie wiedzy o patronie w roku szkolnym 2008/2009; 2010 – Magdalena Wierzbowska (Stąporków) – Mistrz wiedzy o patronie w roku szkolnym 2009/2010 oraz ex aequo Łukasz Dudek (Opoczno) i Marek Sygitowicz (Tomaszów Mazowiecki) – Wicemistrzowie wiedzy o patronie w roku szkolnym 2009/2010.

Więcej o ruchu szkół staszycowskich można przeczytać w opracowaniu Bronisława Burego pt. „Być narodowi użytecznym. Zarys monograficzny Ogólnopolskiego Klubu Szkół Staszycowskich TPSS”, Warszawa-Stąporków 2008.

Bronisław Bury